

Broer

Maurits de Bruijn

Broer

AMSTERDAM

© Maurits de Bruijn 2012

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Bloemendaal & Dekkers

Foto omslag © Hollandse Hoogte

Foto auteur © severafrahm

NUR 301

ISBN 978 90 468 1294 5

www.nieuwamsterdam.nl/mauritsdebruijn

Toen ik klein was dacht ik dat er iets zou gebeuren. Tussen kind zijn en volwassen. Dat er een moment zou komen, een doop, waar alleen grote mensen van afwisten. En vanaf dat moment zou ik volwassen zijn. Weten van de zon en van de mensen om me heen. Weten hoe je op een verjaardag moet zitten en over dingen moet praten. Hoe je de koffie vasthoudt en later op de dag het bier. Dat je die smaken lekker vindt. Dat je bulderend over een tafel lacht. Dat je een stropdas draagt. Dat je weet waar je naartoe gaat en waar je vandaan komt.

Dat moment is niet gekomen. Ik blijf tussen de ik van mijn kindertijd en de volwassen ik in staan. De kleine ik zit als de binnenste van een matroesjka in me en de buitenste laag verandert. Soms is het tweede of derde poppetje te zien, soms het grootste.

Wetend dat het kleinste poppetje er altijd zal zijn, dat het wat betreft mijn volwassenwording niet veel verder zal komen, geeft ruimte. Volwassenheid was een orkaan die ik verwachtte en ik kreeg een winderige dag. Ik moet dus zelf een storm zijn. Een storm die alles zal los schudden. Die boomstammen doet knakken als lucifers. Ik heb tijd verloren en ik moet op zoek naar iets wat me zal doen groeien.

Alsof ze geen Nederlandse moeder is, gaat mijn moeder twee keer per week naar de kapper. Zij bepaalt met wie ze vrienden wordt. Ze draagt altijd nagellak en ik vind het mooi als die is afgebladderd. Mijn moeder heeft de allermooiste kleren die er zijn, vroeger trok ik ze aan.

Mijn moeder vindt zichzelf niet mooi en als mensen zeggen hoe erg ik op haar lijkt, antwoordt ze: 'Zielig, he?', ter-

wijl ik mezelf en mijn moeder best mooi vind. Ze houdt net als ik van boter. En van aardappels en sperziebonen. Mijn moeder eet graag uit de pan. Ze heeft handen van een grote schoonheid. En dat weet ze ook.

Mijn moeder wil vermaakt worden. Ze wil horen hoe mijn dag was, maar ze wil ook grapjes. Ze belt iedere dag. En als ze niet belt, denkt ze aan hoe ik door Amsterdam loop en vraagt zich af of ik eenzaam ben. Dat vertelt ze me als ik haar opzoek. 's Avonds op bed wil ze nog even met me praten. Dan vraagt ze of ik de asbak van beneden haal en eet ze dropjes.

Mijn vader is piloot. Dat heeft hij altijd willen worden. Inmiddels doet het hem niet meer zoveel. Na meer dan tien-duizend vliegreuten heeft hij het wel gezien. Als kind dacht ik dat mijn vader jong bleef doordat hij piloot was. Ik dacht dat de tijd die hij in de lucht doorbracht, niet meetelde. Papa was tienduizend vliegreuten jonger dan mama. Mijn moeder en ik zijn bang voor vliegen. We rijden liever in een auto waar we uit het raam kunnen roken. Zes jaar na Broer werd ik onverwacht verwekt.

Ik zit in het café. De barman ziet me niet. Hij heeft dezelfde oogopslag, glimlach, dezelfde wang. De barman lijkt op Broer. Ik kom hier elke week om hem in een overhemd van spijkerstof bier te zien tappen. Meer dan nodig is charmeert hij zijn klanten. Mannen die samen in het café zitten, ontroeren me.

'Een thee en een rode wijn.' De barman herhaalt mijn bestelling. Ik knik. Zijn stem lijkt niet op die van Broer.

Er komt een dag dat ik voor een oudere man kies, misschien nog deze winter. Het is oud en nieuw geweest, mensen zoeken elkaars vriendschap. Het stel aan de tafel naast me voert een gesprek over hoe men voicemail insprekt en over loze beloften: 'Als je iets niet doet, zeg het dan ook niet.'

Er moet een zekere rust zijn die ik niet bezit. Om een taal te leren, om een dag alleen te zijn, om lief te kunnen hebben.

De man naast me leest de krant, eet een verbrande tosti. Hij kleedt zich als een gepensioneerd aardrijkskundeleraar: een beige ribbroek en een flanellen overhemd, rode leesbril van de Hema. Ik bedenk dat ik met hem getrouwd ben, dat we zwijgend aan onze keukentafel zitten terwijl hij de krant leest.

De man probeert mijn blik te vangen en schuift me zijn chocolaatje toe. Is dit huwelijk dan toch nog te redden? Is mijn man een diabetespatiënt? Ik besluit te wachten met het eten van de chocolade tot hij weggaat. Naar de badkamer om zich te douchen. De slang lekt, ik had een nieuwe moeten kopen. Zijn chocolaatje is lekkerder dan die van mij. Zonder nootjes. De krant is dichtgeslagen. Altijd leest hij de krant en vertelt op belerende toon over wat er vandaag is gebeurd. Ik ben met een linkse oude lul getrouwd. Ik en mijn slechte huwelijk zitten in het café.

De eerste en de laatste sigaret bevallen niet, zo werkt dat. Ik zeg nee als een stelletje vraagt of de stoel naast me vrij is. In mijn gedachten zeg ik sorry. Ik heb het nagelaten je te missen. Ik had je de stoel aangeboden als je het café binnen was gelopen, dat weet ik zeker. Jij bent iemand die zo binnen kan komen lopen.

Toen je niet kwam, Broer, ben ik naar huis gegaan. Ik heb niet meer gewacht tot mijn man terugkwam uit de badkamer, dat kan lang duren bij oudere mannen. Ik ging naar mijn drie slaapkamers, de grote gang, de kleinere. De badkamer die ook op een gang lijkt. De keuken met huidkleurige kastjes en tegels die ik niet heb uitgekozen. Ik denk aan de beloften die ik dit huis heb gedaan. Er is hier veel stuk. Het stuken van het muurtje in de gang gebeurt niet. Ik weet niet of ik lui ben of van gebreken houd.

Ik houd van dit huis. De eerste plek waar ik zonder mijn ouders woonde, waar ik zonder Broer leefde. Waar ik met jongens het bed deelde. Waar ik echte vrienden maakte. Waar ik zomaar een dag thuisbleef. Elke kamer is leeg, op de

woonkamer en één van de slaapkamers na. Alsof het huis die leegte nodig heeft, alsof de leegte eenzelfde noodzakelijkheid kent als de meubels. Alle muren zijn leeg en wit, en dat maakt dat dit niet de plek is die je bij mij zou verwachten.

In dit huis vergeet je dat het wordt omringd door andere huizen, dat er zeven huizen rechts van dit huis zijn, en vier links. Dat er een galerij is voor het huis. Dat er zeven verdiepingen onder het huis zitten en vijf boven dit huis.

Dit huis stelt zich aan je voor. Ik kijk een hoek in, de bank staat verkeerd. Het was mooi geweest als je door het raam naar buiten had kunnen kijken, naar de vele bomen, de kleine haven, een stuk van de plas. Dit noemt men het getto van Amsterdam.

Het huis is overzichtelijk. Maar nog overzichtelijker dan de kamers, de grote gang en de vele ramen, is de buitenwereld die door die ramen te zien is. Zo helder ingedeeld dat zij onecht lijkt. Dat er geen mensen in thuis lijken te horen en alle voorbijgangers opvallen. De wereld lijkt van bovenaf plat. Het benzinestation heeft de vorm van een simkaart, het grasveld lijkt op een fruitschaal. De bomen van het park staan in een rechthoek, geflankeerd door straatlantaarns die elke dag te vroeg aanspringen.

Ik heb het huis niet meer nodig, maar dat heeft het nog niet door. Ik bedenk dat ik dit jaar geen dertig word, niet ga trouwen, geen kind heb verwekt, geen baas heb, geen tandartsverzekering. Ik bekijk mijn huis vanaf de straat. Ik moet het zoeken op achthoog. Het gebouw lijkt op een schip. Veel te groot, zoals dat ging in de jaren zestig.

In het park is het donkerder dan op straat. Flauw licht van lantaarnpalen schijnt over perfect gras. Ik bedenk dat ik Broer een brief moet schrijven. Ik luister naar IJslandse muziek en rook sigaretten. Broer heeft me leren roken. In de garage, twee dagen voor oud en nieuw.

‘Ik kan het niet,’ zei ik. De lucht die mijn mond verliet was hoe dan ook zichtbaar, met of zonder rook.

‘Je moet ophouden dat te zeggen, anders ga je het zelf geloven.’

Het donker laat ruimte voor kleur, de bomen zijn rood en geel. De lucht is vochtig, de muziek pingelt melodieloos in mijn oren.

Twee donkere jongens staan voor me. Ik zag ze aan komen lopen, maar negerde ze. Hun lippen bewegen maar ik hoor de engelachtige stem uit mijn koptelefoon. Ik doe de oortjes uit.

‘Heb je een sigaret?’

‘Het is mijn laatste,’ zeg ik.

‘Heb je geld voor ons?’

‘Nee.’

De grotere van de twee spreekt. De kleine is nerveus en tikt met zijn voet in het grind.

‘Geef me je fiets.’

Ik kijk rechts van me, tegen het bankje heb ik mijn racefiets gezet.

‘Nee.’

De grote en de kleine kijken elkaar aan.

‘Je bent een jood, hè? Dat geeft niet. Dat vinden wij oké.’

De kleine begint sprongetjes te maken. Het grind vliegt tegen de fiets.

‘Hij is homo. Zie je niet dat hij homo is?’ De kleine tikt de grote aan, probeert hem te overtuigen maar de grote schudt zijn hoofd.

‘Heeft hij gelijk? Ben je homo?’ vraagt hij.

‘Ja.’

De sprongen van de kleine worden groter. Hij beweegt zijn handen. Het lijkt op een dans. Een nachtelijke dans in het park. De grote blijft bewegingloos.

‘Als je ons de fiets geeft, laten we je met rust.’

‘Ik geef je mijn fiets niet.’

Hoe ik bang kan zijn voor mensen in de metro. Op verjaardagen. Maar hoe ik op dit moment geen angst voel. Op het bankje zit als op de stoel van een snelle BMW Z4.

‘Ben je aan de drugs? Heb je drugs?’ Hun hoofden draaien om bij het woord drugs. Alsof ze het zeggen tegen iemand die achter hen staat. ‘Waar kom je vandaan?’

‘Waarom lopen jullie niet door? Ik wil hier gewoon zitten, naar muziek luisteren,’ zeg ik. Ze lachen. De kleine tekenet met zijn gymp vormen in het grind.

‘We gaan niet meer weg. Dit is het.’

Ik verfrommel het A4'tje dat als briefpapier moest dienen en stop het in mijn jaszak. Ik bedenk dat ik op kan staan en weg kan lopen. Dat ik de deur van de BMW kan openen en net als in actiefilms over het wegdek kan rollen en van een afstand kan zien hoe de auto op een vrachtwagen knalt.

Dat is wat ik doe. Ik sta op van het bankje. Pak mijn fiets. De grote en de kleine zeggen niets. Mijn handen slaan om het stuur. Ik zet één stap. Ik zie een flits in mijn ogen en voel iets dops in mijn hoofd. Mijn hoofd tolt na. De kleine heeft me een klap gegeven. Het zijn de nerveuze waar je voor moet uitkijken. Mijn handen grijpen het stuur stevig vast. Ik zet een onhandige stap opzij. Het is heel erg stil. Ik vraag me af waarom niemand wat zegt. Ik kijk de jongens niet aan, maar staar voor me uit naar het pad. Ik zet een paar stappen en

bedenk dat ik weg moet. Dat ik moet fietsen. Alles lijkt te lang te duren.

De bomen zijn nog mooier als ze snel voorbijschieten. Het park moet de meest prachtige plek van de stad zijn. Van boven ziet het eruit alsof een komeet een perfecte krater tussen de huizen heeft geslagen. Met mijn tong voel ik dat de binnenkant van mijn wang open is. Het voelt als een geroosterde boterham. Het bloed proeft goed. Ik heb de eerste klap van mijn leven gekregen. Ik voel me een man.

Mijn broer en ik ruzieden om de afstandsbediening. Ik was twaalf, hij niet. Geduw en getrek eindigde vaak met een gullen, dat was een dag met de afstandsbediening waard.

De enige clip waar we niet om vochten was ‘Frozen’ van Madonna. De nieuwe Madonna kwam tien keer per dag op TMF, tien keer per dag waren we allebei stil. Madonna was boeddhist geworden en zong het strand toe. Er was een zwarte hond die in een doek veranderde en daar zat Madonna in verstopt. Ze had henna op haar handen, greep met die handen in het zand. Je grijpt mis als je in het zand grijpt. Ze was heel bleek en rustig. Madonna kon mij en Broer heel klein doen voelen.

Ik ben te laat dus besluit ik een taxi te nemen. Naar Den Haag.

Op elk van mijn vragen reageert de chauffeur kortaf. Ik lees zijn naam op zijn taxibewijs: Omar. Het oog van Allah schommelt onder de achteruitkijkspiegel. Omar rijdt ontzettend veilig, hij laat mij niet betalen. Omar toont mij de palm van zijn vlakke hand als ik hem het briefje van vijftig aanreik. Er is niets van zijn gezicht te lezen. Ik stap uit, kijk in de felle zon. Het is nog steeds ochtend.

Ze willen hem dood of levend. Dat is het vonnis. Voor het Paleis van Justitie kan Broer maar één van de twee zijn. Hij moet kiezen. Zwart of wit. Als hij dat niet kan, moeten wij voor hem kiezen. Ertussenin zweven mag niet. Er is geen ruimte voor een grijs gebied.

In niets lijkt het gebouw op een paleis. Het houdt het midden tussen een crematorium en een wachtruimte van de huisarts. Maar dan groter. Hier staan mensen met zorgelijke blikken in gesprek met hun advocaten, het paleis maakt iedere burger machteloos. Het paleis spreekt een eigen taal en hanteert de rigide regels van de wet. Na tien jaar is Broer een zaak geworden. Een stapel papieren in de handen van mensen in toga's. Verworden tot een naam die door het paleis schalt zodra de zitting zich aandient.

Ik, papa en mama lopen een vierkante zaal binnen. Ik neem plaats op de tweede rang. Hier zijn de wanden bekleed met paarsgrijze stenen. Niets in de rechtbank mag aanstoot geven. De rechter vraagt mijn ouders of ze het ultieme hebben gedaan om hun zoon te vinden. Voor de rechtbank is het

ultieme een advertentie in de krant. Een paar regels tekst, meer wil het paleis niet vragen.

Boven de zwarte achterkant van haar computer zie ik de zoekende ogen van de griffier. Ze bewegen snel van de rechter naar mijn ouders. De rechter noemt het 'betrokken' dat ik en mijn ouders aanwezig zijn bij deze zitting. Ik zie voor me hoe de griffier het woord intikt. Een woord dat net zo goed vervangen kan worden door 'onnodig'. De doodverklaring van Broer is een formaliteit waar door het paleis vijf weken over nagedacht moet worden. De rechter geeft ons vijf weken om te laten zien dat hij het ook niet niks vindt, zo'n doodverklaring. En dan krijgen de onderdanen van het paleis nog drie maanden om in beroep te gaan.

Weer vraag ik me af waarom niemand wat zegt. In het paleis duurt niets te lang, de zittingen worden in een routineus tempo afgedraaid. Geen woord te veel. De tijd krijgt niet de kans zich uit te rekken, zoals dat vannacht in het park gebeurde.

Ik mag protesteren tegen de dood van mijn broer. Ik denk dat niemand die kans krijgt. Voor hij wordt doodverklaard kan ik hem nog redden. Ik heb drie maanden en vijf weken de tijd om het paleis te laten zien dat Broer niet dood maar levend is.

Computers zoemden tien jaar geleden nog hard. Ik zat op een of andere homosite. De bureaustoel van mijn vader was veel te groot.

Broer stond achter me. Hij zei dat hij wegging, ik bleef in de bureaustoel zitten. Ik stond niet op om hem te omhelzen of een kus te geven. Mijn broer gaf me een ketting. Yin en yang, ik had er weleens van gehoord maar wist niet wat het betekent. In die tijd vroeg ik niet naar dingen die ik niet begreep. 'Behandel anderen zoals je zelf behandeld wilt worden,' zei hij. Hij gaf me een kus, de computer zoemde door. Ik was jong en vond het internet heel leuk.

Het was de laatste keer dat ik hem zag.